

Marta Fiolić

mag. hist./mag. ethno. et anthrop.

Robert Mandrou (1921.- 1984.)

Godine 1921., 31. siječnja, u Parizu rodio se Robert Mandrou, francuski povjesničar čije će se ime generacijama povjesničara nakon njega prizivati u sjećanje na spomen historije mentaliteta, na spomen Analā, na spomen historiografije o ranonovovjekovnoj francuskoj povijesti.

O njegovom privatnom životu i usponu u povijesnoj znanosti teško je skupiti mnogo podataka. Ipak, znamo da je kao sin pariškog željezničara pohađao javnu školu, a srednjoškolsko obrazovanje stekao u Saint-Étienneu.¹ Mladost mu je bila obilježena tragedijom Drugog svjetskog rata. Zbog rata je morao prekinuti svoje pripreme za *l'École normale supérieure* u Lyonu, kao što je morao pristupiti *Chantiers de la jeunesse* [mladi graditelji/radnici] da bi sukladno sporazumu Trećeg Reicha i vlade u Vichyju zajedno sa svim mladima rođenim između 1920. i 1922. godine bio poslan na rad u Njemačku. Pozitivna strana tog boravka bilo je temeljito upoznavanje njemačkog jezika, kulture i povijesti.² Možda je upravo to jedan od razloga zašto se kasnije tako minuciozno bavio, i uopće mogao baviti, ranonovovjekovnom njemačkom bankarskom obitelji Fugger. Po povratku u Francusku, u svibnju 1945. godine, upisuje studij povijesti u Lyonu. Nakon nekoliko natjecanja na kojima je postigao značajne rezultate, upoznaje Luciena Febvrea i započinje trogodišnju intenzivnu korespondenciju koja ukazuje na veliko zanimanje jednog već odavno poznatog majstora u struci za povjesničara na svojim početcima.³ Iz tog se prijateljstva i razmjene ideja razvio velik broj Mandrouovih radova.

Od 1950-ih godina on nastoji položiti temelje za historijsku psihologiju proučavajući kolektivne mentalitete. Mandrou pokušava rekonstruirati „climate mentale d'une époque“ [mentalnu klimu nekog doba] analizirajući konkretne prakse. Upravo tako bilo je i s obitelji Fugger kod koje ga je zanimao razvoj kapitalističkog stava koji je

tražio primjerice u računovodstvenim knjigama njihovih posjeda.⁴ Ta želja da obuhvati mentalnu klimu dovela ga je do povijesti mentaliteta, ili *psychologie historique*, kako sam u jednom od svojih djela određuje vlastito područje zanimanja i istraživanja. Na taj je način, kao učenik Luciena Febvrea, davao odgovore na pitanja koja je njegov mentor postavio te je, iako sam pripadnik „novih“ Analā, zapravo u svoj rad implementirao mnogo od onih „starih“, Blocha i naročito Febvrea.⁵ Upravo vezano za historijsku psihologiju, Robert Mandrou je na temelju bilježaka svog mentora napisao *Introduction à la France moderne (1500-1640): Essai de Psychologie Historique* (1961.). Mandrou kreće od činjenice kako svaki pojedinac ili zajednica u određenom razdoblju i u određenom podneblju, pa tako i u Francuskoj od 1500. do 1640. godine, pod utjecajem brojnih čimbenika iz svoga okruženja kreiraju svoj svjetonazor. *Mentalité* za Mandroua nije datost sama po sebi i ne može se poistovjetiti sa svjetonazorom nekog od žitelja ranonovovjekovne Francuske, već se kod tih pojedinaca stvara u odnosu naspram religije, klase, smrti, prehrane itd.⁶ Mandrou pruža detaljan prikaz svakodnevice sa svim manama života u to vrijeme, u kojemu napredak bez ispravljanja tih mana nije bio zamisliv. Upravo takvo viđenje čini Mandrouovu knjigu važnom u proučavanju fenomena koji ne pripadaju nužno samo materijalnoj kulturi.

Sljedeći pomak koji se pripisuje upravo Robertu Mandrouu, također u području istraživanja kulture, približavanje je popularnoj kulturi. Francusko je društvo, uzimajući u obzir etnološku definiciju, promatrao kao kompleksnu kombinaciju različitih kulturnih entiteta.⁷ To je, kao i činjenica da su u njegovim radovima ljudi u središtu pozornosti, jedan od razloga zašto ga se smatra i pretečom historijske antropologije. No, uz inovacije koje je donosio svojim radovima, Mandrou je u mnogočemu poštivao i nasljedovao poglavito generaciju povjesničara oko Analā prije sebe.

Robert Mandrou je i u drugim svojim djelima ostajao vjeran kako svom mentoru, tako i „starim Analima“. Jedno od takvih djela je i *Des humanistes aux hommes de science: XVIe et XVIIe siècle* (1973.) u kojem se čini kako nastoji sprovesti u djelo nekoć Febvreovu zamisao da napiše povijest europske misli od 1400. do 1800. godine kao dio *histoire totale* ranoga novog vijeka. Kako bi se maksimalno približio provedbi tog ambicioznog plana, odlučio je fokusirati se na intelektualce i njihovu poziciju u javnosti, njihova zanimanja, mogućnosti koje su im se pružale i prepreke s kojima su bili suočeni.⁸

Nadalje, već se Febvre u proučavanju povijesti mentaliteta ranoga novog vijeka okrenuo nadnaravnom, pa više ne čudi kako je Mandrou taj put nastavio, i to napisavši neka od svojih poznatijih djela, *Possession et sorcellerie au XVIIIe siècle* (1979.), prevedeni i u Jugoslaviji pod naslovom *Opsjednutost đavolom i vradžbine u XVII veku* (1988.), ali i *Magistrats et sorciers en France au XVIIe siècle: Une analyse de psychologie historique* (1980.), što mu je ujedno bila i doktorska disertacija.⁹ Mandrou je znatan dio svojega rada kasnije posvetio temama opsjednutosti te je znao prepoznati politički aspekt u takvim slučajevima, kao i po pitanju vraćanja, smatravši ih demonološkom „konfuzijom“ zbog koje se tek privremeno (osvrćući se na 17. stoljeće) ti pojmovi poistovjećuju s herezom.¹⁰

No, uz tragove Febvreova utjecaja koje možemo tražiti u Mandrouovu radu i u njegovim djelima, pitanje „nasljedstva“ nije tako jednostavno riješeno. Rivalstvo između dvojice Febvreovih „sinova“ – Mandroua i Braudela – nakon mentorove smrti prerاسlo je u otvoren sukob.¹¹ Još za svoga života, Febvre je postavio svoje „sinove“ na bitne pozicije, Braudel mu je bio desna ruka u upravljanju *Centre des recherches historiques*,

Robert Mandrou (1921.- 1984.)

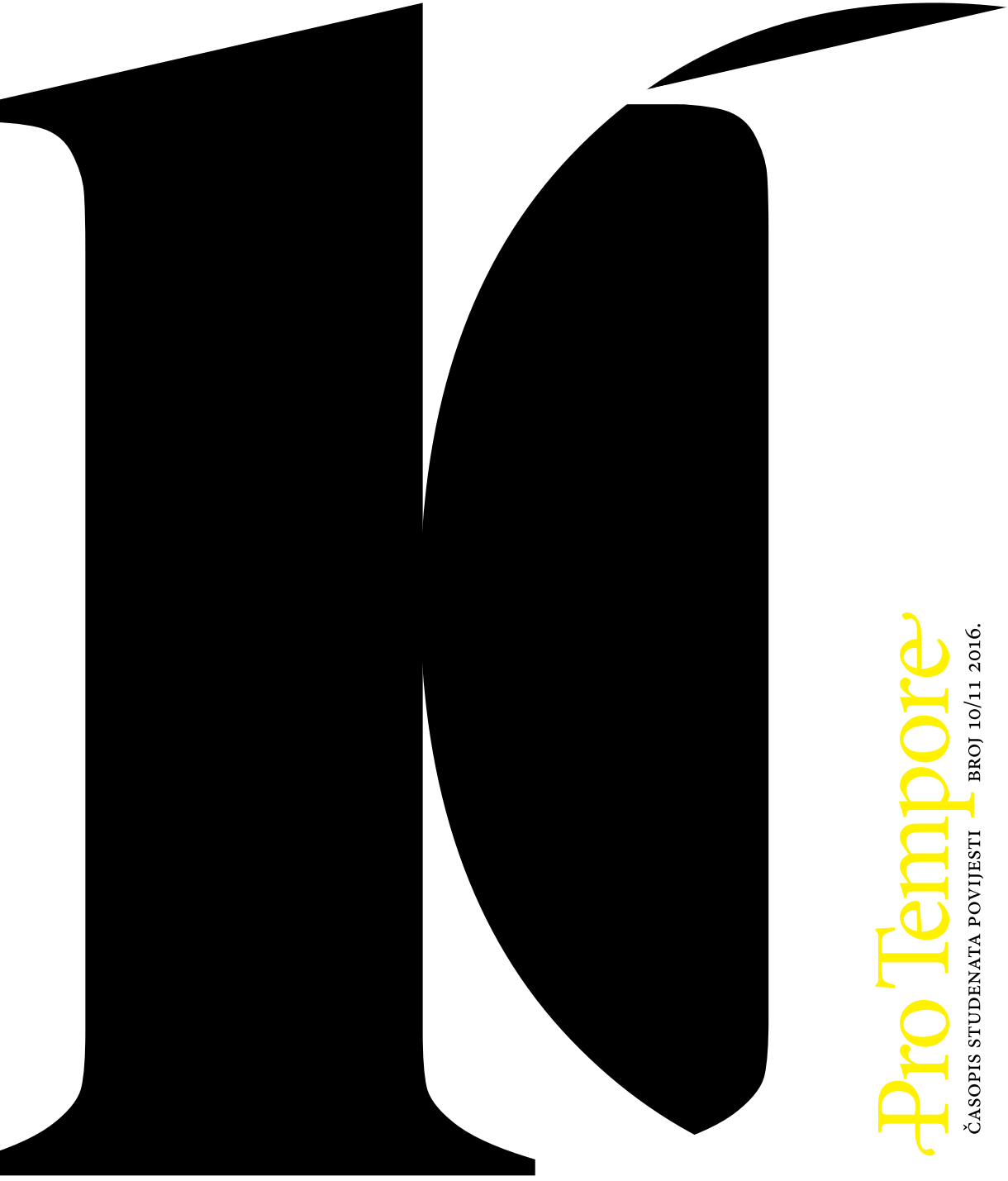

kao i Analimā, a Mandrou je postao tajnik.¹² Nažalost, kako to prečesto biva, „braća“ su se sukobila i Braudel je bio taj koji je iz sukoba izašao kao pobjednik, stoga je ime Roberta Mandroua i generacijama nakon njega izgubilo Braudelovu zvučnost. Mandrou 1961. godine napušta časopis *Annales*. No, odlučuje se više posvetiti svojem doktorskom radu kojeg je obranio na Sorboni u studenom 1968. godine.¹³ Iste godine zauzima mjesto profesora na Sveučilištu Nanterre na pariškoj periferiji, sveučilištu čiji je ugled ubrzano rastao, ali ne samo zbog Mandroua – ondje su neko vrijeme predavali i još neki „Braudelovi odmetnici“ poput Pierrea Gouberta. No, za Mandroua Nanterre nije bio egzil ili sankcija. Predavao je okružen studentima koji su mu pristupali s obožavanjem, njegova su predavanja bila izuzetno posjećena, pa je tako u novoj sredini na društvenoj ljestvici njegov status bio na vrhu. Godine 1976. čak mu je bilo ponuđeno mjesto ravnatelja Sveučilišta Paris X-Nanterre, no on ga je zbog zdravstvenih razloga bio primoran odbiti. Ipak, ondje ostaje do umirovljenja 1980. godine.¹⁴

Robert Mandrou umro je 25. ožujka 1984. godine u Parizu. Nasljeđe koje je Mandrou za sobom ostavio istim tim generacijama vrlo je bogato. Od samog pojma i razvoja historije mentaliteta, istraživanjem običnog čovjeka i njegovih svjetonazora, do proučavanja popularne kulture, ukazivanja na mogućnosti kvalitetnog i plodonosnog ispreplitanja psihologije, antropologije, etnologije, kulturologije s povijesnom znanosti. U doba koje je najavilo značajne promjene u metodologiji povjesničara, Robert Mandrou predstavlja se kao *historien artisanal* – povjesničar, obrtnik, tehničar,¹⁵ povjesničar koji je očuvao tradicionalni alat istraživača, ali ga je znao upotrijebiti i na drugačiji, manje uobičajen način. Možda je upravo to ono što ga je činilo zanimljivim kako njegovim studentima, tako i svakom čitatelju neke od njegovih studija.

Bilješke:

- 1 Brigitte Mazon, „Introduction. Les archives de Robert Mandrou.“ *Les Cahiers du Centre de Recherches Historiques* 18/19 (1997.), dostupno na ccrh.revues.org/2548 (10.10.2012.).
- 2 Emmanuel le Roy Ladurie, „Robert Mandrou (1921-1984)“ *Annales. Histoire, Sciences Sociales* 40/2 (1985.), 241-243.
- 3 Brigitte Mazon, „Introduction. Les archives de Robert Mandrou.“ *Les Cahiers du Centre de Recherches Historiques* 18/19 (1997.), dostupno na ccrh.revues.org/2548 (10.10.2012.).
- 4 Georg G. Iggers, *New Directions in European Historiography* (London: Methuen&co., 1985), 66-67.
- 5 Peter Burke, „The High Road And The Low Road: Approaches To Early Modern France“ *The Historical Journal* 24/ 3 (1981.), 736.
- 6 Stanley Mellon, „Introduction à la France Moderne (1500-1640): Essai De Psychologie Historique“ *The American Historical Review* 67/2 (1961.), 398.
- 7 Robert Thomas Denommé i Roland-H. Simon, *Unfinished Revolutions: Legacies of Upheaval in Modern French Culture* (University Park: Pennsylvania State University Press, 1998.), 19.
- 8 Peter Burke, „The High Road And The Low Road: Approaches To Early Modern France“ *The Historical Journal* 24/ 3 (1981.), 736.
- 9 E. W. Monter, „Magistrats et sorciers en France au XVIIe siècle: Une analyse de psychologie historique“ *The Journal of Modern History* 42/1 (1970), 105.
- 10 Jonathan L. Pearl, *The Crime of Crimes: Demonology and Politics in France, 1560-1620* (Waterloo, Ontario: Wilfrid Laurier University Press, 1999.), 42.
- 11 „Razgovor Peter Burke“, *Pro tempore* 8/9 (2011.), 282.
- 12 Peter Burke, *The French Historical Revolution: The Annales School, 1929-1989* (Stanford: Stanford University Press, 1990.), 31.
- 13 Brigitte Mazon, „Introduction. Les archives de Robert Mandrou.“ *Les Cahiers du Centre de Recherches Historiques* 18/19 (1997.), dostupno na ccrh.revues.org/2548 (10.10.2012.).
- 14 Jean Lecuir, „À Nanterre-paris X“, *Les Cahiers du Centre de Recherches Historiques* 18/19 (1997.), dostupno na ccrh.revues.org/2562 (10.10.2012.).
- 15 Brigitte Mazon, „Introduction. Les archives de Robert Mandrou.“ *Les Cahiers du Centre de Recherches Historiques* 18/19 (1997.), dostupno na ccrh.revues.org/2548 (10.10.2012.).

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI – BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta
Fiolić, Kristina Frančina, Marko
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Valentina Nedeljko, Zvonimir
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,
Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura

Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb

Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrastić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja
uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor
Sveučilišta u Zagrebu

Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore
svim se donatorima iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com